

Культура Беларусі: ад мінулага ў будучыню

Тэматычны аналіз бібліяграфічнага спісу літаратуры

Культура Беларусі прайшла досыць складаны шлях фарміравання на працягу падчас гістарычных падзей. Сфарміравалася на працягу тысячагадовага развіцця пад уплывам цэлага шэрага розных фактараў. Яны ўключаюць фізічнае асяроддзе; этнаграфічны фон беларусаў; паганства першых пасяленцаў ісправачных жыхароў гэтай тэрыторыі; візантыйскае хрысціянства як сувязное звязно з праваслаўнай рэлігіяй і яе пісьмовай традыцыяй; адсутнасць натуральных меж краіны; сцёк рэк як да Чорнага, так і да Балтыйскага мора; разнастайнасць рэлігій на гэтых землях. Дэмакратызацыя грамадства – палітычнага жыцця аказала вялікі ўплыў на развіццё літаратуры, тэатра, выяўленчага мастацтва, архітэктуры, скульптуры, жывапісу. Яшчэ адзін з фактараў, які адыгрывае значную ролю ў культурных працэсах, – абвешчэнне дзяржаўнай незалежнасці нашай краіны, што стварыла спрыяльныя ўмовы для актывізацыі нацыянальных тэндэнцый у нашай культуры. Немалую ролю ў гэтым працэсе адыгрывалі грамадскія аб'яднанні, якія займаліся пытаннямі адраджэння гісторыі Бацькаўшчыны, захавання помнікаў гісторыі і культуры, вяртання нацыянальных каштоўнасцей на радзіму. Было скасавана манапольнае становішча дзяржаўных устаноў у сферы культуры, з'явіліся шматлікія неафіцыйныя творчыя аб'яднанні – Беларускі фонд культуры (з 1987 г.), Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны, Міжнародная асацыяцыя беларусістаў. Адраджэнню гістарычнай памяці народа садзейнічала выданне часопісаў (“Спадчына”, “Беларускі гістарычны часопіс”, “Беларуская думка”) і фундаментальных прац па беларускай гісторыі. Была створана пэўная заканадаўчая база, якая юрыдычна замацавала курс на нацыянальнае адраджэнне – законы “Аб мовах”, “Аб культуры”, “Аб адукацыі” і інш. Развітая нацыянальная культура Беларусі стала рэальным зместам суверэнітэту Рэспублікі Беларусь. Беларусь адкрыта для шырокіх кантактаў з прадстаўнікамі беларускай дыяспары. Культура Беларусі з'яўляецца нацыянальным багаццем нашай краіны.

1. Агеева, К. Гісторыя сярэднявечных абаронцаў – крыніца нацыянальнай годнасці/ К. Агеева // Наука и инновации. – 2020. - №2. – С. 77 – 81.

Краінай замкаў назваў тэрыторыю сучаснай Беларусі стваральнік Нюрнбергскай хронікі 1493 г. Яны паўсталі на нашай зямлі ў час, калі са ўсіх бакоў ёй пагражалі ворагі. На працягу некалькіх вякоў абаранялі яе ад агрэсараў, разбураліся пад іх ударамі і ўздыхаліся нанава яшчэ больш магутнымі і дасканалымі, пакуль ліхалецці і людзі не зруйнавалі іх. Але памяць пра сярэднявечных абаронцаў прайшла праз стагоддзі, натхняючы творцаў, выходзячы патрабаванні і абуджаючы пачуццё нацыянальнай годнасці. Адзін з пачынальнікаў навуковага вывучэння беларускіх замкаў гісторык і археолаг М. А. Ткачоў пісаў: “Вытокі беларускага ваеннага доўгства губляюцца ў глыбі стагоддзяў. Яго карані заглыбіліся ажно ў перыяд разлажэння першабытна – абшчыннага ладу. Ад простых

драўляных паркаў да магутных сцен і вежаў гарадоў – такі шлях прайшла сістэма ваенна – абарончых збудаванняў”. У артыкуле ў гістарычнай рэтрэспектыве расказваецца пра беларускія замкі і пра намаганні па іх адраджэнню.

2. Агееў, А. Р. Ратушы Беларусі як аб'екты гістарычнай і культурнай спадчыны: падабенства і адметнасці лёсу / А. Р. Агееў. // Беларускі гістарычны часопіс. – 2020. - №10.- С. 3 – 10.

Гарадское самакіраванне адыграла важную, а магчыма, і вырашальную ролю ў фарміраванні ў Еўропе дэмакратычнай свядомасці і грамадзянскай супольнасці. На беларускіх землях гэтыя працэсы звязаны з распаўсюджваннем магдэбургскага права. У канцы XIV ст. яно з'явілася на заходніх абшарах Беларусі, а ў наступным стагоддзі яго атрымалі значныя гарады на яе ўсходзе. Матэрыяльнымі маркерамі, якія сведчылі аб самакіраванні гарадоў, былі ратушы. У іх змяшчаліся магістраты – органы гарадскога самакіравання па магдэбургскім праве. Ратушныя будынкі ў Беларусі напаткаў розны лёс: адны ацалелі і дайшлі да нашага часу, іншыя былі моцна пашкоджаны і перабудаваны, большасць была знішчана, альбо знікла.

3. Арлоў У., Сагановіч Г. Дзесяць вякоў беларускай гісторыі (862 – 1918): Падзеі. Даты. Ілюстрацыі. 2-е выд. – Вільня: Наша Будучыня, 2000. – 223 с.: Іл.

У кнізе займаюцца і даступна расказваецца пра найбольш значныя падзеі дзесяці стагоддзяў, якія Беларусь прайшла з часоў легендарных Рагнеды і Рагвалода. Гэтая своеасаблівая хроніка пачынаецца ал 862 году, пад якім летапісы упершыню згадваюць Полацк, і закончваецца 25 сакавіка 1918 году, калі была абвешчана незалежнасць Беларускае Народнае Рэспублікі. У кнізе чатыры асноўныя раздзелы: “Старажытныя беларускія княствы”, “Вялікае Княства Літоўскае”, “Беларусь у Рэчы Паспалітай “ і “Беларусь у Расейскай імперыі”. Прапануюцца храналагічныя табліцы, дзе даты беларускай мінуўшчыны падаюцца параўнальна з падзеямі сусветнай гісторыі. Кніга багата ілюстраваная мініяцюрамі летапісаў, сэрэднявечнымі гравюрамі зь беларускіх і заходнеэўрапейскіх старадрукароў, рэдкімі фотаздымкамі.

4. Асветнікі зямлі Беларускай: X – пачатак XX ст. Энцыкл. даведнік /Рэдкал: Г. П. Пашкоў і інш.; Маст. У. М. Жук. 2-е выд. – Мн.:БелЭн, 2006. – 496 с. : іл.

У кнізе змешчаны матэрыялы пра жыццёвы і творчы шлях каля 750 прадстаўнікоў філасофскай і грамадскай думкі Беларусі ад старажытных часоў да пачатку 20 стагоддзя. Сярод іх дзяржаўныя, грамадска – палітычныя і рэлігійныя дзеячы, філосафы і педагогі, пісьменнікі і мастакі, кампазітары і музыканты, выдаўцы і бібліятэкары, прыродазнаўцы, падарожнікі і краязнаўцы, незалежна ад нацыянальнай прыналежнасці, грамадскай пазіцыі і светапогляду. Выданне разлічана на навукоўцаў, студэнтаў і навучэнцаў, ўсіх тых, хто цікавіцца пытаннямі гісторыі, развіцця грамадскай думкі і асветы на Беларусі.

5. Беларусь праз стагоддзі ў будучыню / С. У. Пешын. – Мінск: Выдавецтва “Беларусь”, 2018 - 295 с.: іл.

Беларусь – край незлічоных блакітных азёраў і бязмежных пушчаў, край дагледжаных палаткаў, паміж якімі размясціліся сціплыя вёскі і хутары, і адначасова краіна сучасных гарадоў з адмысловай архітэктурай, шырокімі праспектамі і развітой прамысловасцю. Беларусь – край з даунімі багатымі культурнымі традыцыямі. У выданні даецца поўная характарыстыка нараджэння, фарміравання і развіцця помнікам архітэктуры, дварцова –

паркавым ансамблям, мемарыяльным комплексам, культурна – спартыўным комплексам, помнікам матэрыяльнай культуры, гістарычным асобам і літаратурным дзеячам.

6. Беларуская міфалогія: Энцыклапед. слоун. / С. Санько[і інш.]; склад. І. Клімовіч. – 2-ое выд., дап. – Мн.: Беларусь, 2006. – 599 с.: іл.

Кніга з'яўляецца першай у гісторыі нашай краіны спробай сістэматычнага і найбольш поўнага апісання і аналізу традыцыйнай культурнай спадчыны беларусаў, шматлікія фрагменты якой дажылі да нашых дзён і па – ранейшаму выяўляюць адметнасць і жыццяздольнасць сучаснага беларускага этнасу. Аўтары слоўніка ўпершыню далі максімальную поўную на сённяшні дзень карціну протабеларускай мадэлі свету. У кнізе знайшлося месца рэканструкцыям архаічных міфаў, павер'ям і прыкметам беларусаў – язычнікаў, іх прадпісанням, засцярогам і замовам. Другое выданне дапоўнена дапрацаваным алфавітным паказнікам і ілюстрацыямі.

7. Бутевіч, А. И. Тайны Мирского замка: Путешествие по древней фортеции с Адамом Мицкевичем / Анатолий Бутевич. – Минск: Издательский дом «Звезда», 2014. – 152 с.: ил.

Эта книга об одном из привлекательных памятников белорусского зодчества, известном с первой половины XVI столетия – Мирском замке, который внесён в список всемирного культурного наследия ЮНЕСКО. Адресуется всем, кто желает заглянуть за горизонт давней истории, чтобы представить, что и как происходило в стране замков – так называли тогда белорусские земли. Познакомится с историческими личностями белорусской старины, услышать многочисленные легенды, до сих пор окутывающие замок.

8. Волкаў, М. А. Абарончы патэнцыял рэзідэнцый Радзівілаў на беларускіх землях у XVI – XVIII стст. / М. А. Волкаў. // Беларускі гістарычны часопіс. – 2020. - № 5. – С. 19 – 28.

Прыватныя ўмацаваныя рэзідэнцыі – адна з найбольш адметных з'яў у гісторыі Беларусі XVI – XVIII стст. Вакол іх віравала палітычнае, культурнае і эканамічнае жыццё, а у XVII ст. замкі і фартэцыі магнатаў сталі істотным элементам у культуры і ў сістэме абароны Вялікага Княства Літоўскага і Рэчы Паспалітай. Пры гэтым адным з важнейшых пытанняў, якім задаюцца даследчыкі пры вывучэнні гэтых аб'ектаў з'яўляецца іх абарончы патэнцыял. Знайсці адказ на яго, аднак не так проста, як можа падацца на першы погляд.

9. Волкаў, М. А. Гальшанскі замак у час росквіту /М. А. Волкаў. // Беларускі гістарычны часопіс. – 2020. - № 4. – С. 11 – 20.

Мураваны замак Сапегаў у Гальшанах вядомы многім дзякуючы раману Уладзіміра Караткевіча “Чорны замак Альшанскі”, ў якім створаны маляўнічы вобраз замка, ахутанага таямніцамі. Захаваўшы арэол таямнічасці вакол гэтага помніка архітэктуры спрыяла амаль поўная адсутнасць пісьмовых крыніц па яго гісторыі. Гэты факт у свой час выразна падкрэсліў вядомы даследчык рэзідэнцый на землях былой Рэчы Паспалітай Раман Афтаназы: “На жаль, не захаваўся ніводзін падрабязны вопіс гэтай цудоўнай сапежынскай рэзідэнцыі часоў яе росквіту”. Але апошнія архіўныя знаходкі дазваляюць пашырыць нашыя веды пра гісторыю і архітэктуру Гальшанскага замка. У Млынаўскім архіве Хадкевічаў, што захоўваецца ў Нацыянальным архіве Польшчы ў Кракаве, было выяўлена яго поўнае інвентарнае апісанне.

10. Горны, А. С. Францішак Багушэвіч як “месца памяці” беларускага нацыянальнага руху ў міжваеннай Заходняй Беларусі / А. С. Горны. // Беларускі гістарычны часопіс. – 2020. - № 5. – С. 29 – 34.

У 2020 г. спаўняецца 180 гадоў з дня нараджэння і 120 гадоў з дня смерці вядомага беларускага пісьменніка, паэта і публіцыста Францішка Багушэвіча. На сённяшні дзень Багушэвіч стаў вядомым сімвалічным аб'ектам, які з'яўляецца неад'емнай часткай калектыўнай памяці беларускай нацыі. Яго імем названы вуліцы і плошчы, маюцца шыльды і помнікі ў яго гонар, вершы Багушэвіча вывучаюцца ў кожнай беларускай школе. Аднак дагэтуль малавядомым застаецца той факт, што Багушэвіч стаў вядомым “месцам памяці” дзякуючы намаганням беларускага нацыянальнага руху ў міжваеннай Заходняй Беларусі.

11. Гужалоўскі, А. А. Стылягі у БССР: з'яўленне першай моладзевай субкультуры / А. А. Гужалоўскі. // Беларускі гістарычны часопіс. – 2020. - № 12. – С. 3 – 10.

У канцы 1940 – х гадоў у Савецкім саюзе з'явілася першая моладзевая субкультура – стылягі. У ёй праяўляўся своеасаблівы стыхійны пратэст супраць прынятых у савецкім грамадстве аднастайнасці паводзін і стылю жыцця. Неўзабаве першыя стылягі з'явіліся і на вуліцах беларускіх гарадоў.

12. Гурко, А. Святочныя абрады хрысціян Беларусі / А. Гурко // Наўка і інавацыі. – 2021.- №2. – С. 29 – 32.

Асаблівасць беларускіх абрадаў – перапляценне ў іх аграрна – бытавых, язычніцкіх і хрысціянскіх элементаў. Абрады ў аснове сваёй захавалі народную спецыфіку і нацыянальны каларыт, суправаджаемыя песнямі, танцамі, замовамі, карагодамі, перапрапананнямі. У іх прысутнічаюць элементы тэатральнага дзеяння. У артыкуле прааналізавана роля рэлігійных свят у жыцці сучаснага беларускага грамадства.

13. 99 знаменитых мест Беларуси / авт. – сост. Кошеваров Д. В., Шестоковский К. К. – Минск: “Адукацыя і выхаванне”, 2019. – 231 с.

Синеокая Беларусь... Перекрёсток Европы. Смешение народов и религий. Край голубых озёр, реликтовых лесов, уникальных заповедников, великолепных замков, сказочных дворцов, ухоженных усадеб, величественных усадеб, величественных храмов, роскошных музейных комплексов... Прекрасная, воспетая поэтами земля с богатой историей, самобытной культурой и неповторимой природой. Всё это досталось нам в наследство от предков и является нашим национальным достоянием. В книге предлагается 99 наиболее знаменитых историка – культурных, природных и ландшафтных объектов Беларуси, показана красота белорусских архитектурных памятников, пейзажей, рассказано множество малоизвестных примечательных фактов о родной земле. Главная задача книги – вдохновить читателя на увлекательное путешествие по Беларуси. Заинтересовать и подвигнуть к более внимательному изучению нашей истории, культуры, географии, и природоведения.

14. Дубянецкі, Э. С. Асветнікі Беларусі. Ефрасія Полацкая. Кірыла Тураўскі. Францыск Скарына. / Э. С. Дубянецкі. – Мінск: Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі, 2016. – 72 с.: іл. – (Ганаруся табой, Белаўс).

У кнізе ў папулярнай форме апавядаецца пра жыццёвы шлях, светапогляд і шматгранную асветніцкую дзейнасць хрысціянскай спадвіжніцы, ігуменні манастыра Святога Спаса ў

Полацку Ефрасінні Полацкай, багаслова, царкоунага пісьменніка, епіскапа Кірылы Тураускага і беларускага, ўсходнеславянскага першадрукара, культурнага дзеяча, мысліцеля – гуманіста Францыска Скарыны.

15. Евфросинья Полоцкая / авт. - сост. Н. Г. Куцаева. – Минск: ФУАинформ, 2007. – 80 с. – (Славное имя. Святые).

В первой книге цикла «Святые» серии «Славное имя» рассказывается о великой белорусской просветительнице, святой Евфросинии Полоцкой. На страницах настоящего издания читатель найдёт много фактов и гипотез, связанных с жизнью и деятельностью этой замечательной личности, ее эпохой, узнаёт о славных предках святой Евфросинии – полоцких князьях, о судьбе основанных ею монастырей и о бесценных реликвиях, ставших национальным достоянием белорусского народа. Книга содержит также дополнительные сведения по церковной истории и истории культуры.

16. Захарына, Ю. Ю. Мастацкае аблічча беларускай архітэктуры 70 – 90- х гг. XX ст.: Манагр. – Мн.: БДПУ, 2004. – 143 с.: іл.

У манаграфіі разглядаюцца фактары і сродкі мастацкай выразнасці беларускай архітэктуры 70 – 90- х гг. XX ст. Аналізуюцца мастацка – стылістычныя асаблівасці горадабудаўнічага развіцця, архітэктуры грамадскіх, культавых, прамысловых і жылых будынкаў Беларусі адзначанага перыяду. Адрасавана мастацтвазнаўцам, культуролагам, архітэктарам, а таксама усім, хто цікавіцца пытаннямі сучаснага горадабудаўніцтва і архітэктуры.

17. Из тьмы веков светлеющие лики / Сост. Ю. Я. Гуртовенко, Т. И. Улевич. – Мн: Беларусь, 1994. – 192 с.: ил.

Сложный путь прошла Беларусь за свою многовековую историю. В разные её периоды многие события, значение отдельных личностей искажались. Поэтому в данном сборнике авторы стараются восстановить историческую правду. Писатели, учёные, журналисты ведут разговор не только о великих людях (Е. Полоцкой, К. Туровском, Л. Сапеге), но и о малоизвестных. Таких, как Д. Городенский, Л. Звязовский, И. Карнач.

18. Каралёнак, У. У. Радзівілаўскія скарбы, вернутыя з Эрмітажа у Нясвіж у 1905 годзе: спробы візуалізацыі / У. У. Каралёнак // Беларускі гістарычны часопіс. – 2020. - №7. – С. 20 – 27.

На працягу некалькіх стагоддзяў Нясвіж з'яўляўся цэнтрам ардынацыі князёў Радзівілаў. Высокі статус яго ўладальнікаў пацвярджалі архіў, карцінная галерэя і разнастайныя калекцыі: зброі і даспехаў, манет, медалёў і ордэнаў і іншыя, што захоуваліся ў рэзідэнцыі роду. Але ў выніку розных падзей пераважная частка багатых нясвіжскіх збораў была расцярушаная па ўсім свеце. Артыкул прысвечаны каштоунасцям, фотаздымкам прадметаў магнацкага рода Радзівілаў, якія з'яўляліся неад'емнай часткай сусветнай скарбніцы свету. У апошні час радзівілаўскія скарбы дзякуючы крапатлівай працы даследчыкаў вяртаюцца у Беларусь.

19. Кніжная спадчына Францыска Скарыны = Книжное наследие Франциска Скорины = Book of Francysk Skaryna / Нацыянальная бібліятэка Беларусі; [рэдакцыйны савет: А. А. Тозік (старшыня) і інш. ; рэдакцыйная калегія: Р. С. Матульскі (старшыня) і інш. ; адказны рэдактар А. А. Суша; навуковы

кансультант Г. Я. Галенчанка]. – Факсімільнае узнаўленне. – Мінск, 2013 - . Т. 6: Кніга Іова = The Book of Job. – 2014. – 138 [2] с.

Выданне ўяўляе сабой першае поўнае факсімільнае узнаўленне кніжнай спадчыны Францыска Скарыны. Яно заклікана пазнаёміць шырокую грамадскасць з адным з найбольш каштоўных скарбаў айчынай культуры – выданнямі беларускага і ўсходнеславянскага першадрукара, якія захоўваюцца ў розных краінах свету.

20. Кніжная спадчына Францыска Скарыны = Книжное наследие Франциска Скорины = Book heritage of Francysk Skaryna / Нацыянальная бібліятэка Беларусі; [рэдакцыйны савет: Н. І. Качанава (старшыня) і інш. ; рэдакцыйная калегія: Р. С. Матульскі (старшыня) і інш. ; адказны рэдактар А. А. Суша; навуковы кансультант Г. Я. Галенчанка]. – Мінск, 2013 – 2017. Вяртанне = Возвращение = Returning. – 2017. – 195 с.

Выданне раскрывае шляхі вяртання кніжнай спадчыны Францыска Скарыны у Беларусь, паказвае вопыт яе увядзення у навуковы і грамадскі ужытак, дасягненні у факсімільным і віртуальным узнаўленні. Яно завяршае сабой першае поўнае факсімільнае выданне кніжнай спадчыны Францыска Скарыны.

21. Кишик, Ю. Н. Белорусский город: историческое наследие, архитектурное своеобразие / Ю. Н. Кишик. – Минск: Беларусь, 2015. – 223 с.: ил.

Даецца прадставленне аб гісторыко – культурным наследдзі і архітэктурным своебразіі беларускіх гарадоў на асноўных этапах іх развіцця – ад становлення пераходнай планіровачнай структуры раннефеадальнага горада XII – XIII вв. да сістэмнай застравкі гістарычна складзенага горада пачатку XX в. На прымеры Віцебска, Гродна, Могілёва разгледжана паслядоўнае фарміраванне структуруючых градабудавальных сістэм – планіровкі, высотных домінант, абарончых збудаванняў, рэдкай застравкі і кампазіцыйна – прасторавых сувязей, забяспечыўшых мастацкую цэласнасць растушых гарадоў.

22. Коваль, У. І. Народныя ўяўленні і прыкметы: Даведнік па ўсходнеславянскай міфалогіі. Гомель, Беларускае Агенцтва навукова – тэхнічнай і дзелавой інфармацыі, 1999. – 180 с.

Народная міфалогія славян – сукупнасць уяўленняў аб прыродзе і прыродных з'явах, заснаваных на архаічных язычніцкіх вераваннях. Ахопліваючы шырокае кола самых розных з'яў і прадметаў, міфалогія па – свайму тлумачыць рэчаіснасць, падкрэсліваючы яе супярэчлівасць, прыгажосць і гармонію. З глыбінь вякоў праз рэлігійны, адміністрацыйны і ідэалагічны ўціск да нас дайшлі толькі рэшткі старажытных народных уяўленняў, павер'яў і прыкмет. Прапануемая кніга з'яўляецца адной з першых спроб стварэння даведніка па ўсходнеславянскай міфалогіі. У рабоце ўтрымліваюцца звесткі аб назвах міфічных істот, хатніх і дзікіх жывёл, раслін і неадчушаных прадметаў, народных свят, ,стыхій і некаторых колераў. Народна – міфалагічныя ўяўленні, павер'і і прыкметы падаюцца з выкарыстаннем фальклорных і літаратурных матэрыялаў, а таксама дадзеных роднасных усходнеславянскіх моў.

23. Козел, А. А. Кирилл Туровский: от земного к горнему / А. А. Козел // Беларуская думка. – 2020. - №8. – С. 90 – 95.

В статье рассматриваются основные этапы жизни и деятельности святителя Кирилла,

епископа Туровского. Анализируется его духовный опыт и созданные им богословско – философские творения: молитвы, каноны, притчи, слова. Показывается отличие европейской схоластической доктрины богопознания и отечественной, основанной на византийской духовной практике, ядром которой выступал личный духовный опыт христианских подвижников. Делается вывод о значении творческого наследия святителя на современном этапе развития Беларуси.

24. Костин, Б. А. Симеон Полоцкий / Борис Костин. – Минск: Літаратура і мастацтва, 2011. – 240 с. – (Свет минувшего.)

В книге представлено жизнеописание Симеона Полоцкого - уникальной личности не только для века семнадцатого, но и для последующих столетий. Одновременно во всей полноте представлены противоречивые оценки, которые давались деятельности Симеона Полоцкого его современниками, а также исторический фон, на котором проходило житие выдающегося просветителя.

25. Кулагін, А. М. Каталіцкія храмы Беларусі / А. М. Кулагін; фатограф А. Л. Дыбоўскі. – Мінск: Беларус. Энцыклапедыя імя П. Броўкі, 2008. 488 с.: іл.

У творах архітэктурны ўвасабляецца непаўторнасць светаўспрымання, талент і міралюбнасць народа. Храмы маюць сувязь часоў, дапамагаюць асэнсоўваць перажытае. Помнікі архітэктурны дакладна вызначаюць каштоўнасці кожнай культурнай эпохі. Выданне прысвечана касцельнаму доўлідству з часоў старажытнасці да нашых дзён. У ім змешчана інфармацыя пра вядомыя касцёлы, кляштары, капліцы, якія увайшлі ў скарбніцу сусветнай архітэктурны, а таксама малавядомыя помнікі і тыя, што не дайшлі да нас па розных прычынах.

26. Лазука, Б. А. Гісторыя мастацтваў / Б. А. Лазука. – 2-ое выд., дапрац. – Мн.: Беларусь, 2003. – 399 с.: іл.

Выданне прысвечана гісторыі сусветнага мастацтва ад старажытнасці да канца XVIII ст. Структура кнігі заснавана на агульнапрынятай перыядызацыі развіцця мастацкай практыкі, на вылучэнні важнейшых гістарычных эпох, нацыянальных школ, стыляў. Значнае месца адведзена аналізу беларускага мастацтва, разгляд якога даецца ў адпаведнасці з відавым і жанравым падзелам, разглядаецца ў храналагічнай паслядоўнасці з улікам дасягненняў, якія адбыліся ў доўлідстве, выяўленчым і дэкаратыўна - прыкладным мастацтве ад першабытнага ладу да канца XVIII ст.

27. Лакотка, А. И. Драўлянае сакральна – манументальнае доўлідства Беларусі / А. И. Лакотка. – Мн.: Беларусь, 2003. – 224 с.: іл.

Сакральнае будаўніцтва прайшло пэўнымі, спецыфічнымі архітэктурнымі канонамі і спрыяла развіццю прафесійнага доўлідства на землях Беларусі. У першыню зроблены сістэмна – параўнальны аналіз такой малавывучанай катэгорыі помнікаў, як драўлянае сакральна – манументальнае збудаванні розных канфесій. Раскрываюцца асаблівасці іх гістарычнага развіцця, кампазіцыйныя і мастацкія – стылёвыя адрозненні. У першыню зроблена спроба вызначэння між імі адзінага штырха ў архітэктурны.

28. Локотко, А. И. Архитектура Беларуси в европейском и мировом контексте / А. И. Локотко. – Минск: Беларус. Энцыкл. Імя П. Броўкі, 2012. – 432 с.: ил.

Рассматривается историческое развитие архитектуры Беларуси в европейском и мировом

контексте. Последовательно анализируются стили от романтизма и готики до виртуальных направлений архитектуры XX – начала XXI веков. Принципиально новой является авторская трактовка роли классического наследия в европейской архитектуре. Издание богато иллюстрировано.

29. Мароз, У. В. Мінск старадаўні і малады/ Уладзімір Мароз; мастак Валерый Мішчанка. Мн.: Міжнарод. цэнтр культуры кнігі, 2004. 160 с.: іл.

У выданні асвятляецца гісторыя і культура сталіцы Рэспублікі Беларусь: помнікі народным поэтам, дзяржаўныя музеі і тэатры, касцёлы і цэрквы, фантаны і водна – паркавыя паўколы, вуліцы і праспекты, архітэктурны воблік горада Мінска.

30. Морозов, В. Ф. Гомель классический. Эпоха. Меценаты. Архитектура. – Мн.: Изд – во «Четыре четверти», 1997. – 336 с., ил.

Представлена культура и архитектура белорусского города Гомеля эпохи классицизма, с деятельностью его владельцев – выдающихся представителей российского дворянства – графа П. А. Румянцева, графа Н. П. Румянцева и князя И. Ф. Паскевича, воплотивших в Гомеле мечты европейских просветителей о создании идеальных условий для жизни людей и построивших здесь судьбу, ставшую по высказываниям современников одной из самых богатых и благоустроенных в Российской империи. Этапы формирования Гомеля, творчество выдающихся зодчих и деятельность меценатов рассматриваются на широком фоне развития истории и культуры. Особенностью издания является актуальное для современного искусствознания рассмотрение содержательных аспектов архитектуры.

31. Народная культура Беларусі: / Пад агул. Рэд. В. С. Цігова ; Маст. І. І. Бокі, У. М. Жук. – БелЭн, 2002. – 432 с.: іл.

У кнізе асвятляюцца пытанні матэрыяльнай і духоўнай культуры беларускага народа, прапаноўваецца асноўная інфармацыя па гісторыі і тэорыі беларускай народнай культуры, фальклору – абрадавых традыцыях і святах, міфалогіі, народным мастацтве, традыцыйных адзенні і жыллі, нацыянальнай кухні, аграрнай гаспадарцы, промыслах і рамёствах.

32. Нарысы гісторыі культуры Беларусі. У 4 т. Т. 3. Культура сяла XIV – пачатку XX ст. Кн. 1. Матэрыяльная культура / А. І. Лакотка [і інш.]; навук. рэд. А. І. Лакотка. – Мінск: Беларуская навука, 2015. – 567 с.: іл.

У трэцім томе выдання “Нарысы гісторыі і культуры Беларусі” разглядаюцца асаблівасці эвалюцыі культуры беларускага сяла. Кніга першая прысвечана матэрыяльнай культуры, складаецца з адзінаццаці раздelaў, у якіх асвятляюцца адметныя рысы сельскай архітэктурны і інтэр’ера сялянскага жылля, традыцыі земляробства, жывёлагадоўлі, агародніцтва, народнай кулінарыі, традыцыйныя рамёствы і промыслы, сялянскі касцюм, транспартныя сродкі, а таксама развіццё сельскагаспадарчай прадукцыі і дзейнасць сельскіх грамадскіх аб’яднанняў.

33. Преподобная Евфросинья Полоцкая = Прападобная Еуфрасіння Полацкая = St Everosinia of Polotsk. Вып. 3. – Мн.: чатыре четверти, 1999, - 112, [3] с.: ил. – (Наши духовные ценности).

В издании раскрыто полное значение личности святой Евфросиньи Полоцкой не только для белорусского народа, но и для Православия в целом, для истории христианства. В

текстах можно найти дерзновенные гипотезы, смелые литературно – исторические допущения. И это неизбежно: ведь только в таком исследовательском поиске может быть воссоздан образ преподобной в контексте времени, в котором она жила и несла людям свет Евангелия.

34. Сардаров, А. С. Краса: Эстетика белорусской архитектуры / Армен Сардаров. – Минск: Звязда, 2015. – 200 с.: ил.

Чувствование, понимание и воплощение красоты проходят через всю культурную историю человечества. Они универсальны и в то же время глубоко национальны, во многом определяясь различной природой, историей, культурой и ментальностью того или иного народа. В монографии впервые изучены традиции и особенности воплощения эстетики и символизма форм в архитектуре Беларуси - от отдельных зданий и деталей до целой застройки городов и сёл, рассмотрены своеобразие и великолепие белорусского зодчества с древнейших времён до начала XXI века.

35. Сахута, Я. М. Народнае мастацтва Беларусі. – Мн.: БелЭн, 1997. – 287 с.: іл.
Кніга дае комплекснае ўяўленне пра асноўныя віды народнага дэкаратыўна – прыкладнога мастацтва Беларусі: разьбярства, ганчарства, кавальства, пляценне, ткацтва, роспіс і інш. Разглядаюцца мастацкія асаблівасці традыцыйных і сучасных вырабаў народных майстроў, вызначаецца нацыянальная адметнасць, даецца параўнальная характарыстыка ў еўрапейкім кантэксце.

36. Сергачёв, С. А. Белорусское народное зодчество. – Мн.: Ураджай, 1999. – 255 с.: ил.

Народное зодчество формировалось на протяжении столетий. Оно вобрало в себя отчаяния и мечты белорусского крестьянина, его видение мира, духовную жизнь, добро и справедливость, высокие нравственные начала. Книга посвящена основным направлениям и закономерностям возведения усадебных жилых домов, церквей, костёлов, гумен, мельниц. Страницы издания расскажут о величественных замках, ратушах, городских оборонительных стенах, башнях и сооружениях, корчмах. Последовательно и всесторонне рассмотрены отличительные особенности деревянных и каменных сооружений, профессиональных секретов плотников и их излюбленных приёмов декоративного украшения зданий.

37. Сініла, М. А. Партрэты Завішшаў і Ліпскіх са збораў Беларускага дзяржаўнага музея / М. А. Сініла. // Беларускі гістарычны часопіс. – 2020. - № 1. – С. 25 – 30.

Сямейныя партрэты ў шляхецкіх і магнацкіх рэзідэнцыях выконвалі розныя функцыі: захоувалі вобразы продкаў, сведчылі аб паходжанні роду і яго сваяцкіх сувязях, з'яўляліся аздобай інтэр'ераў. Такія галерэі часам налічвалі ўсяго некалькі карцін у небагатых сядзібах, а маглі складацца з дзесяткаў, а то і соцень партрэтаў ў магнацкіх палацах. Большасць галерэй партрэтаў магнацкіх і шляхецкіх родаў былі страчаныя ў віхуры розных гістравых падзей XIX – XX стагоддзяў. Аднак некаторыя з іх часткова захаваліся. Напрыклад, партрэты Завішаў і Ліпскіх, звязаных сваяцкімі сувязямі.

38. Таніна, Л. М. Купалаўская акцёрская школа: адлюстраванне традыцыі у сучаснасці / Л. М. Таніна. // Беларускі гістарычны часопіс. – 2006. - № 12. – С. 42 – 48.
Купалаўская акцёрская школа і яе традыцыі наглядна адлюстроўваюць развіццё

Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы з часу яго заснавання да сённяшняга дня. Асноўны змест паняцця “купалаўская акцёрская школа” у тым, што ў цэнтры усёй эвалюцыі творчай дзейнасці калектыву знаходзіцца менавіта пазіцыя акцёра як квінтэсенцыя выяўлення сутнасці тэатральнага твора. Пры ўсіх зменах кірункаў, мастацкіх плыней і стыляў, Купалаўскі тэатр захаваў гранічную канцэнтрацыю акцёрскага існавання ў сцэнічнай рэчаіснасці. У артыкуле разгледзены новыя тэндэнцыі ў творчасці маладога пакалення купалаўцаў і выяўлены канстанты акцёрскай купалаўскай школы.

39. Ткачэў, М. А. Замкі Беларусі / М. А. Ткачэў. – 2-е изд. – Мн.: Беларусь, 2005. – 200 с.: ил.

В книге рассказано о памятниках оборонного зодчества, которые расположены на территории Беларуси, об истории их возникновения, а также о важных исторических событиях, связанных с ними.

40. Трушина, Т. Р. Белорусская народная кукла: от забвения к возрождению / Т. Р. Трушина // Белорусская думка. – 2020. - №8. – С. 78 – 84.

Данная статья посвящена традиционной белорусской тряпичной кукле XIX – XX веков. Искусство народной куклы рассматривается в контексте отечественной культуры XIX – начала XXI века и определяется как целостное и уникальное явление белорусской национальной культуры. Впервые в отечественной искусствоведческой науке предлагается комплексное исследование традиционной белорусской куклы и её современного состояния в конкретно – историческом, научно – теоретическом, искусствоведческом и практическом плане.

41. Чавус С. Э. Спісы абраза Маці Божай Барунскай як сведчанне папулярнасці яго культу. / С. Э. Чавус // Беларускі гістарычны часопіс. – 2020. - № 12. – С. 15 – 23.

Абраз Маці Божай Барунскай з'яўляецца адным з найбольш шанаваных цудадзейных абразоў Беларусі (асабліва на гістарычнай Віленшчыне). Вядома, што яго культ пашырыўся на мяжы XVII – XVIII стст. і трываў звыш двухсот гадоў. Але, на жаль, у навуковых даследаваннях звесткі пра яго спісы фрагментарныя і раскіданыя па розных публікацыях, прадметам разгляду якіх былі асобныя помнікі.

42. Шамрук, А. С. Архитектура Беларуси XX – начала XXI в.: эволюция стилей и художественных концепций / А. С. Шамрук. – Минск: Белорус. Наука, 2007. – 335 с.: ил.

Архитектура Беларуси XX – начала XXI в. рассматривается в книге как целостный художественный феномен в многообразии стилевых проявлений и взаимодействиях разнохарактерных тенденций. Эволюция стилей и художественных концепций анализируется в контексте культурных, художественных, социально – исторических аспектов, направлений и тенденций мировой, советской и постсоветской архитектурной практики. Анализируются изменения формообразующих и пространственных концепций; роль строительных технологий и компьютеризации, социальных идей и идеологии, художественных идей других видов искусства.

Составила: библиотекарь 2 категории Айнбиндер М. А.

